

ואי מחצה חלות ומחצה ריקין הוא דאמרי,
כי אז:

הא דקא קמיצנא מחלות: ליהוי אמחצה
חלות ומחצה ריקין, ודקא קמיצנא
מרקיקין: ליהוי אמחצה ריקין ומחצה
חלות, [ואם נדרתי מחצה חלות ומחצה
ריקין, ונמצא שמתוך עשר החלות מחצה
חובה ומחצה נדבה וכן בריקין, הרי מה
שקמצתי מן החלות יהא קומץ על מנחת
החובה שלי — שהיא מורכבת ממחצה חלות
ומחצה ריקין, ומה שקמצתי מן הריקין
יהא על מנחת הנדבה שלי שהיא מחצה
ריקין ומחצה חלות].

ואולם מקשה הגמרא, כיצד יכול הוא
לקמוץ מן החלות לבד על מנחה המורכבת
מחלות וריקין כאחד:

והא בעי מיקמין חד קומין המערוב מפתיתי
החלות

ומרקיקין [והרי על מנחה שחלקה חלות קא-א
וחלקה ריקין, צריך הוא לקחת קומץ אחד
מן התערובת של החלות והריקין כאחד] —
(1)

ומשנינן: הרי שמעינן ליה לרבי שמעון
עצמו, דאמר: (4)

אם הביא עשרון אחד משני עשרונות
[שהביא שני עשרונות, ואמר: חציו של זה
וחציו של זה לחובתי, והשאר נדבה] ולווג
אחד משני לוגין, יצא.

מוסיפה הגמרא להסביר לפי רבי שמעון,
ומיקמין היכי קמין [האיך יקמוץ] שתהא
הקמיצה מועילה לכל האופנים! (5)

ומפרשינן: דמתני ואמר לאחר שקמוץ קומץ
אחד מעשר החלות וקומץ שני מעשרת
הריקין:

אי חלות לחודייהו וריקין לחודייהו הוא
דאמרי, כי אז:

הא דקא קמיצנא מחלות: ליהוי אחלות,
ודקא קמיצנא מריקין: ליהוי אריקין [אם
נדרתי חלות לבד או ריקים לבד, הרי מה
שקמצתי מן החלות יהא על החלות שהן
חובה או נדבה; ומה שקמצתי מריקין —
שאף הם חובה או נדבה — יהא על הריקין].

אחד היה מקדש את המנחה בשני כלים.

ועוד, מה מקשה הגמרא על השמן, אם משום
שלא היתה במקדש מידה גדולה משל לוג,
ומידת הלח הרי נתקדשה לכולי עלמא; אם כן
תיקשי בכל הנסכים שיש בהם יותר מלוג שמן,
איך היה מקדשם.

4. רש"י כתב: לא איתפריש לן היכא;
והתוספות ביארו מקור דבר זה מדברי רבי
שמעון, ודבריהם צריכים ביאור, כמו שעמד
עליהם במנחת אריאל; וראה עוד מקור באור
שמח מעשה הקרבנות יז י.

1. [יש לעיין: איך יכול לדקדק שיהא בקומץ

לרקיין, ומושהן לרקיין כמין "כי" [אות יונית], ומותר השמן נאכל לכהנים [וכמו אילו היה מתנדב מנחת רקיין לבד], ואם כן לשיטתו אין נפקא מינה כיצד נדר לענין מותר השמן, שבין כך ובין כך נאכל המותר לכהנים.

אמר תמה ליה רב כהנא לרב אשי הן על חכמים והן על רבי שמעון שלא חייבוהו להביא מספק אלא חמש מנחות:

והא איכא לספוקה נמי במנחת נסכים [הרי יש להסתפק במין מנחה נוספת, והיא מנחת נסכים], שהיא באה חובה והוא נתנדב בה?! ומנחת נסכים נבללת באופן אחר ממנחת הסולת, וגם עולה כולה כליל למזבח שלא כמנחת הסולת שהיא נקמצת, ומוכרח הוא להביא מנחה זו מספק באופן נפרד!?

שמה תאמר: אין אדם מתנדב מנחה זו, ורק באה היא חובה לקרבן שהוא מביא, הרי אינו כן:

דאמר רבא: מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום, ואם כן יביא מנחה ששית!?

ומשנינן: א. כי קא מסתפקא ליה [אין הוא מסתפק אלא]:

סימן: יחיד, בגלל, לבונה, בלוג, מקמצה.

יחיד: במנחה הבאה רק בגלל יחיד כלומר על ידי נדבת היחיד ואינה באה בציבור, [שהרי אינה באה בשותפות], אבל מנחת נסכים שהיא באה גם בגלל ציבור שאף בקרבנות ציבור מביאים נסכים, במנחה כעין זו לא מסתפקא ליה.

ואילו הוא קא קמיין מחלות ארקיין ומרקיין אחלות [ואילו הוא אינו עושה כן, אלא נוטל מן החלות לבד על מנחה שיש בה גם רקיין, וקומץ מן הרקיין על מנחה שיש בה גם חלות, ואין זה כשר]!?

ומשנינן: הרי שמעינן ליה לרבי שמעון עצמו, דאמר לעיל סג ב:

המביא מנחה שחלקה חלות וחלקה רקיין, אם קמין ועלה בידו מאחד [מהחלות לבד או מהרקיין לבד] על שניהם — יצא.

ואכתי מקשינן לרבי שמעון:

הרי שנינו בברייתא לעיל עה א: מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיין מביא לוג שמן וחוצהו חציו לחלות וחציו לרקיין, החלות בוללן [בחצי הלוג] ורקיין מושחן, ושאר השמן [שלאחר המשיחה] מחזירו לחלות; ואילו מנחה שכולה רקיין, מותר השמן הרי הוא לכהנים, ואם כן תיקשי:

והא איכא מותר השמן שלאחר משיחת הרקיין, דאי מחצה חלות ומחצה רקיין אמר, הרי מותר השמן דינו שיהא מחזירו לחלות ואינו ניתן לכהנים, ואי כולהו רקיין אמר, הרי מותר השמן נאכל לכהנים, וזה שהוא מסתפק כיצד אמר, מה יעשה במותר השמן שאחר משיחת הרקיין!?

ומשנינן: כרבי שמעון בן יהודה! דתניא: רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

המתנדב מחצה חלות ומחצה רקיין, הרי הוא חוצה את הלוג מחצה לחלות ומחצה

דברי חכמים.

רבי אומר:

יביא מנחות מאותו מין שנדר של עשרונים — בכמה כלים — מאחד ועד ששים, שהן אֶלֶף ושמונה מאות ושלושים עשרונים, ומשום שרבי סובר, כיון שקבע בכלי אחד הרי אינו יכול להביא אלא כפי מה שנדר בכלי אחד ולא בכמה כלים, וסובר רבי: בכל כלי לא יהיה יותר ממה שנדר, וכפי שיתבאר טעמו בהמשך הסוגיא, אבל לדעת חכמים אין קפידא שיביא באותו הכלי יותר ממה שנדר.⁽²⁾

ואם בא לפנינו ואמר "פירשתי להביא בכלי אחד כמה עשרונים, ואיני יודע מאיזו מהן [איזה מין מנחה] פירשתי, וגם איני יודע כמה פירשתי":

יביא חמש מיני מנחות של ששים ששים עשרונות, שהן שלש מאות עשרונות, ויתנה, שאותו מין מנחות שנדר יהא לחובתו והשאר לנדבה, ומאותו מין מנחה שנדרתי, יהא כמה שנדרתי לחובתי, והשאר לחולין או לנדבה, וכפי שיתבאר.

דברי חכמים, ולשיטתם שהם אומרים מביא אדם בכלי אחד מנחה גדולה שאין הוא חייב אלא במקצתה.

רבי לשיטתו אומר:

בגלל: כי קא מסתפקא ליה במנחה הבאה בגלל עצמה, אבל מנחת נסכים שהיא באה [כשהיא חובה] בגלל זבח, לא מסתפקא ליה.

לבונה: כי קא מסתפקא ליה במנחה הטעונה לבונה, שאינה טעונה לבונה כמנחת נסכים לא מסתפקא ליה.

בלוג: כי קא מסתפקא ליה באה בלוג שמן לעשרון לבד, אבל מנחת נסכים הבאה בשלשה לוגין [כשבאה בשביל כבש] לא מסתפקא ליה.

מקמצה: כי קא מסתפקא ליה במנחה הטעונה קמיצה, אבל מנחת נסכים שאינה טעונה קמיצה לא מסתפקא ליה.

שנינו במשנה: פירשתי מנחה של עשרונים ואיני יודע כמה פירשתי, יביא ששים עשרון; רבי אומר: יביא מנחות של עשרונות מאחד ועד ששים:

תנו רבנן בברייתא כעין מחלוקת רבי וחכמים שנשנתה במשנתנו:

האומר "פירשתי מנחה מסוימת של עשרונים וקבעתי בכלי אחד, ואיני יודע מה פירשתי", הרי זה יביא מנחה של ששים עשרונים וכפי שיתבאר בהמשך הענין כיצד הוא עושה, אם יתנה ויאמר: מה שנדרתי יהא לחובתי, והשאר יהא חולין; או שיאמר על השאר שיהיה נדבה, או שיביא הכל לחובתו, כי אף שנדר מנחה קטנה יכול להביא מנחה גדולה —

2. "כיצד: קח בידך מאחד ועד ששים, וצרף תחילתן לסופן עד האמצע, כגון: אחד וששים הם ששים ואחד, שנים וחמשים ותשע [אף הם]

2. "כיצד: קח בידך מאחד ועד ששים, וצרף תחילתן לסופן עד האמצע, כגון: אחד וששים הם ששים ואחד, שנים וחמשים ותשע [אף הם]

רבי סבר:

אסור להכניס חולין לעזרה, ולכן אין הוא יכול להתנות על מנחה גדולה בכלי אחד, שכפי מה שנדר יהא לחובתו, והשאר יהא חולין, כי אסור להכניס חולין לעזרה, ולומר שהשאר יהא לנדבה, גם כן אי אפשר כי אין מערבין חולין בנדבה, ולכן מוכרח הוא להביא את כל ספיקותיו בכמה כלים, ולומר: כפי מה שנדרתי יהא לחובתי, ושאר המנחות שהבאתי בשאר הכלים יהיו נדבה.

ואילו **רבנן סברי**:

מותר להכניס חולין לעזרה, ואם כן יכול הוא להביא מנחה אחת גדולה בכלי אחד, ולומר "מה שנדרתי יהא לחובתי, והשאר יהא חולין".⁽⁵⁾

רבא אמר:

יביא חמש מנחות של ששים עשרונים מאחד ועד ששים, שהן תשעת אלפים ומאה וחמשים עשרונים.

שואלת הגמרא: **במאי קמייפלגי** [מה טעם פלוגתת רבי וחכמים], שרבי סובר: אינו יכול להביא בכלי אחד מנחה שאינו חייב אלא במקצתה, ואילו לחכמים הרי זה מביא?

אמר פירש רב חסדא:

לכולי עלמא הנודר להביא מנחה קטנה אינו יכול להביא מנחה גדולה לנדרו, ואף אי אפשר להביא מנחה גדולה בכלי אחד, ולומר "מה שנדרתי יהא לחובתי, והשאר לנדבה", כי לכולי עלמא אסור לערב בכלי אחד חובה עם נדבה, ולדעת חכמים הרי זה מביא מנחה גדולה, ואומר: "מה שנדרתי יהא לחובתי, והשאר חולין";⁽³⁾ ונחלקו בדין **מותר להכניס חולין לעזרה**:⁽⁴⁾

תלוי במחלוקת כאן ורבי שם לשיטתו כאן, או שיש לחלק בין הנושאים.

5. א. הקשה רש"י: ואי קשיא הכא נמי היכי קריב קומץ, הא הוי קצת מן הקומץ חולין, ועוד מנחה היכי משתרי, והא לא איקמצא קומץ שלם, דקצת מן הקומץ הוי חולין!?

תריץ, כדתרצינן בהקומץ רבה [לעיל כד ב] קומץ בדעתו דכהן תליא מילתא, וכהן דעתו אקודש ולא אחולין, [הדמיון לשם צריך ביאור, כי איך יהיה תלוי בדעת הכהן שיקח מעט מן החולין בקמיצתו, וראה בהמשך הסוגיא דמקשינן כקושיית רש"י לפי סברת הגמרא, דחציו חובה וחציו נדבה, וראה תירוץ הגמרא, ומה שכתבו על זה התוספות].

ב. כתבו התוספות שאינו יכול לערב חולין

שלשים פעמים ששים ואחד [שהם 1830]; לשון התוספות בד"ה שהן; וראה עוד בפירושו רבינו גרשום במשנה שביאר באופן אחר.

3. נתבאר על פי רש"י; ובשפת אמת תמה על זה, שיהא אסור לערב חובה בנדבה, ויהא מותר לערבה בחולין! וראה שם שצידד לומר בסברת רש"י, דמשום קושיית אביי דלקמן "היכי קמייץ" הוא דאסור לערב חובה בנדבה, מה דלא שייך בעירוב עם חולין, ראה שם; ומיהו לו היה נראה לפרש איפכא, והיינו, שלערב חובה בנדבה או בחולין מותר לכולי עלמא, ונחלקו בדין חולין בעזרה.

4. ראה לעיל פ ב "וכי מכניסין חולין לעזרה", ובמה שביארו שם התוספות, אם המבואר שם

אמר תמה ליה אביי לרבא :

לרבנן דאמרי מותר לערב חובה בנדרבה, ולכן אמרו שאינו מביא אלא מנחה אחת גדולה של ששים עשרון, ויהא חלקה חובה וחלקה נדרבה, תיקשי :

הא בעינן שני קמצים האחד ממנחת החובה והאחד ממנחת נדרבה ?!

ומשינינן: דקמיין תחילה לשם מנחה אחת והדר קמיין לשם מנחה שניה.

ומקשינן: הרי אין הכהן יודע איזה חלק מן המנחה הוא לחובה ואיזה לנדרבה, והא קא קמיין מחובה אנדרבה, ומנדרבה אחובה? (7)

דבולי עלמא ואפילו חכמים סוברים שאסור להכניס חולין לעזרה, ואף הם לא אמרו שיתנה על השאר שיהיה חולין, אלא שהשאר יהא לנדרבה; והבא במותר לערב חובה בנדרבה הוא דקא מיפלגי:

רבנן סברי: מותר לערב חובה בנדרבה, ויכול להתנות על הנשאר בכלי שלא נתחייב בו, שיהיה נדרבה.

ואילו רבי סבר: אסור לערב חובה בנדרבה, ומאחר שלומר חולין על הנשאר אינו יכול שלא להכניס חולין לעזרה, אינו יכול להתנות על מנחה גדולה בכלי אחד, וצריך להביא ספיקותיו בכמה כלים. (6)

דהשתא אתערב חובה בנדרבה, לית לן בה דמותר לערב.

ב. כתב החזון איש [מנחות כט יז]: יש לעיין, יעשה כל עשרון לעצמו ויחזור ויגע להו בשעת קמיצה, כדאמר לקמן בעמוד ב, במביא ששים עשרונים בכלי אחד ועשרון בכלי אחר; ויש לומר, דמכל מקום בשעת נגיעה מתערבין קצת ואסור לערב שתי מנחות, ואפשר דאיסורו מדרבנן, ואפשר שזה זלזול בקדשים; ולפי זה, למאן דאמר מותר לערב, באמת עושה כל עשרון לעצמו וחוזר ומגיע להו בשעת קמיצה; [וצריך ביאור: כי מאחר שקבע להביא בכלי אחד, איך יביא כל עשרון בכלי אחר, ולקמן בעמוד ב לא מיירי בקבע בכלי אחד, אלא במנחה אחת שמביאה בשני כלים, ורק משום הקמיצה שתהיה מן המחובר מועיל מה דמגע להו, וכנראה מתוספות שם, ומכל מקום יש לעיין בזה; וראה מנחת חזקיה; וראה בהערה הבאה המשך דבריו שם].

7. א. בחזון איש שם המשך: אבל מהא דפריך והא קא קמיין מחובה אנדרבה וכו', מבואר,

בחובה אלא לדעת הסובר שכל עשרון מחייב בלוג, ואם כן כשמוסיף חולין יוסיף גם שמן, וכשר; אבל לדעת רבי אליעזר בן יעקב שלכל המנחה אינו נותן אלא לוג אחד, אם כן איך יערב חולין, והרי הוי "חיסר שמנה", כי מה שהחולין בולע מן הלוג מחסר את השמן.

וכתב החזון איש כט יד: ומבואר מכאן, דאם עירב עשרון חולין ולוג שמן חולין לא פסל את המנחה לא משום "ריבה סלתה" ולא משום "ריבה שמנה" ... ושמינינן מכאן דדוקא בריבה סלתה ולא ריבה שמנה, או ריבה שמנה ולא ריבה סלתה הוא דפסול, אבל ריבה סלתה ושמנה — כשר, וראה עוד שם.

וראה עוד בחזון איש שם ובעולת שלמה, למה לא תתבטל המנחה ברוב חולין.

6. א. בפשוטו משמע דעירוב חובה בנדרבה היינו מה שמביא את שניהם בכלי אחד, או אף אם מביאם בשני כלים ומגיע את המנחות זו לזו בשעת קמיצה [ראה בזה בחזון איש כט יז], ולא כן נראה מדברי רבינו גרשום שכתב "מותר לערב חובה בנדרבה, ואי מתערבי כולהו ששים,

דחובה היכי מקטר לה [האיך יהא מותר להקריב את קומץ החובה]?! שהרי:

דלמא כולה חובה היא [שנדר ששים עשרונים] והקומץ של הנדבה שהקטיר אינו קומץ כלל אלא הקטרת שיירי מנחת החובה היא, ונמצא שחסרו להו שיריים בהקטרת קומץ זה, והרי אמר מר [לעיל ח א]: שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, אין מקטיר קומץ עליהן.⁽¹⁰⁾

ואם תאמר ליקטר חובה ברישא,⁽¹¹⁾ אם כן דנדבה היכי מקטר לה?! שהרי:

דלמא כולה חובה היא, ונמצא שכבר הקטיר קו-ב

ומשנינן: דתלי ליה בדעת כהן [תולה הוא את מקום החובה והנדבה לפי מעשי הכהן], דאמר הכי:

כל היכא דמטיא ידא כהן השתא – יהא חובה [באותו צד שיקמוץ הכהן בראשונה שם היא מנחת חובתין], ולבסוף נדבה [ואילו הסולת במקום שבו יקמוץ הכהן בשניה יהא נדבה אם לא נדרתי ששים עשרון].⁽⁸⁾

ואכתי מקשינן: ואקטורי היכי מקטר [כיצד יקטיר את שני הקמצים האלה]?!?

אם תאמר דליקטר נדבה ברישא יקטיר את הקומץ של הנדבה בתחילה,⁽⁹⁾ אם כן קומץ

להקטיר על המזבח שיריים אלא לאחר שהקטיר את הקומץ, אבל כל שלא הקטיר עדיין את הקומץ יכול הוא להקטיר את השיריים, וכמבואר בלשון רש"י בזבחים עז א ד"ה ויצאו לבית השריפה; ומיהו התוספות שם בדף עו ב חלקו על זה.

10. א. ראה בסוגיא שם שמחלוקת היא, וראה מה שביאר במנחת אריאל.

ב. אין להקשות: יקמוץ תחילה את של הנדבה ויקטיר, ואחר כך יקמוץ את של החובה ויקטיר, ואין כאן שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה; כי אם יקטיר את קומץ הנדבה לפני הקמיצה של החובה, נמצא, שאם כולה חובה היא אין כאן מנחה שלימה בשעת קמיצה, וזה בודאי אינו מועיל.

11. משמע, שאם מקטיר את של חובה ברישא, אין לדון מדין שיריים שחסרו משום קמיצת הנדבה שהיתה אחר קמיצת החובה, כי היות ולא הקטיר את קומץ הנדבה אין זה חסרון, וראה בזה בפירוש רבינו גרשום, ובמנחת אריאל.

דבוללן בחד כלי [ואינו מחלק את העשרונות ומגיען בשעת קמיצה], אלא היכי דמטיא ידא דכהן השתא חובה, ואפשר דסבר דיש ברירה, אי נמי אפשר לעשות שתי מנות בכלי אחד ולקיים מצות כלילה בשתייהן אף על פי שלא נתיחדו כל אחת לעצמה, ולחלקה אחר כך לשתי מנחות, ואף רבי לא פליג בהאי סברא אלא דסר אסור ליגע שתי מנחות בשעת קמיצה, וראה עוד שם.

ב. קושיא זו שמקשה הגמרא "והא קא קמיץ מחובה אנדבה ומנדבה אחובה" קשה גם לפי תירוצו של רב חסדא, כי שמא קומץ מחולין אחובה.

8. לכאורה היה נראה, דלאו דוקא שיהיה הקומץ הראשון של חובה והשני של נדבה, אך ראה ברבינו גרשום.

9. יש לעיין: הרי אם כולה חובה היא נמצא שאין כאן קומץ של נדבה כלל, ואיך יכול הוא להקטיר את קומץ הנדבה ברישא, והרי כיון שבסופו של דבר יקטיר את הקומץ של המנחה, נמצא שמקטיר עכשיו דבר שיש "ממנו לאישים"; ולכאורה מוכח מכאן שאין איסור